

Verhaallijnen Oegstgeest

ten behoeve van de participatie voor de omgevingsvisie

20 oktober 2020

In dit document is een drietal verhaallijnen beschreven, die gebruikt zullen gaan worden om de participatie voor de omgevingsvisie van Oegstgeest richting te geven. De drie verhaallijnen bestaan uit een omschrijving van de waarden van het dorp en de wijze waarop deze verankerd liggen in de geschiedenis van het dorp: Oegstgeest is niet zomaar geworden zoals het nu is. Ook beschrijft elke verhaallijn de centrale vragen en opgaven die we tijdens de inwonersparticipatie en gesprekken met maatschappelijke organisaties duiding willen geven om te kunnen komen tot een gedragen visie op de toekomst van Oegstgeest.

De verhaallijnen bouwen op elkaar voort en kijken naar de waarde van historie, het nu en de wijze waarop we Oegstgeest ook in de toekomst als vitaal dorp kunnen behouden. Er zijn drie verhaallijnen:

1. Oegstgeest, vol historie, erfgoed en groen;
2. Oegstgeest, fijn wonen en leven;
3. Oegstgeest, vitaal & verbonden in de toekomst.

Oegstgeest: vol historie, erfgoed en groen

Omschrijving & waarden

Oegstgeest ademt historie. De landgoederen, de kastelen, de verhalen over bewoners als Willibrord en Boerhaave en oude boerderijen, midden in het dorp. Maar wist u ook dat er in Oegstgeest – als enige gemeente in de provincie – drie erfgoedlijnen bij elkaar komen? Dit is allereerst de Limes, de grens en verdedigingslinie van het vroegere Romeinse Rijk en gebouwd tussen 40 en 250 na Christus. Maar ook de trekvaarten waarmee in de 17^e eeuw Leiden met Haarlem werd verbonden over water. Toen voor handel en vervoer, nu nog altijd een veelgebruikte (recreatieve) vaarroute door de bollenstreek. Tot slot loopt de landgoederenzone door Oegstgeest, waar op oude strandwallen landhuizen en parken zijn aangelegd: Poelgeest en Endegeest.

Ook heeft Oegstgeest een groen karakter. Niet alleen te zien in de landgoederen, maar ook is in elke wijk groen dichtbij in de vorm van parken en bomenlanen. Er staan maar liefst 12.000 bomen in Oegstgeest, waarvan zo'n 500 een monumentale status hebben.¹

Kortom, Oegstgeest is vol historie, erfgoed en groen. Dit karakteriseert Oegstgeest. Het geeft het dorp een fraaie en welvarende uitstraling. Oegstgeest is mooi, ook – of misschien wel juist – door het water, het groen, de kastelen, de villa's en landhuizen.

Opgaven & dilemma's

Dit willen we zo houden en dat gaat niet vanzelf. Ook niet door erfgoed puur en alleen te beschermen en te behouden zoals het is. Het vraagt meer dan dat: inzicht in wat je hebt, een idee hoe je het beter kunt benutten en hoe je het erfgoed kunt behouden én beleven. In de concept erfgoednota is het behoud door beschermen, benutten en beleven als beleidsuitgangspunt gekozen², een trend die we meer landelijk zien.

¹ <https://www.oegstgeest.nl/inwoners/wonen/natuur-en-landschap/bomen/feiten-en-cijfers>

² Zie erfgoednota, die van 26 oktober tot 6 december 2020 ter inzage ligt.

De waarde beter benutten kan bijvoorbeeld door het verbinden van het historisch groen, verbonden aan de landgoederen. Zo creëer je een groene zone. Of door het maken van een historische wandelroute langs de dorpse boerderijen. Ook is het gebruik van Kasteel Poelgeest voor bruiloften en diners een manier om de waarde van het gebouw te beleven. Bovendien leveren dergelijke functies geld op; waardevol om het erfgoed te blijven onderhouden. Zo zal ook over het gebruik van leegkomende kerkgebouwen nagedacht kunnen worden.

Tot slot zijn er kansen om het erfgoed beter te benutten als ontmoetingsplek, en kan het verbinden van bijzondere plekken oplossingen bieden voor de klimaatopgave. Tegelijkertijd vragen andere opgaven juist ruimte: zo zou de groeiende woningbehoefte druk kunnen leggen op het bestaande groen, of kan de energie-opgave het aanzicht van erfgoed aantasten door bijvoorbeeld isolerende maatregelen of toepassing van zonnepanelen.

Hoe houden we mooi wat mooi is? Hebben we een gedeeld beeld van wat het waardevolle erfgoed van Oegstgeest is? Wat beschermen we, waar zien we ruimte voor andere ontwikkelingen en opgaven? Wat vinden we de belangrijke elementen uit de historie, het erfgoed en het groen; wat maakt het bijzonder? En wat kunnen we doen om dit alles beleefbaar te houden voor iedereen?

Vragen voor de participatie³

- Zijn de genoemde waarden herkenbaar? Zijn er nog meer te noemen?
- Wat zijn voor u de 'parels' van Oegstgeest?
- Wat betekent de historie/het erfgoed/het groen voor u als Oegstgeestenaar? Op welke manier maakt u hier gebruik van?
 - Op welke manier zou u hier gebruik van willen maken?
- Op welke manier zou de waarde van de historie/het erfgoed/het groen beter benut kunnen worden? En is dat überhaupt nodig/wenselijk?

Oegstgeest: fijn wonen en leven

Omschrijving & waarden

Oegstgeest staat al jaren hoog op de lijstjes van meest prettige woongemeenten in Nederland. Niet gek: Oegstgeest is een dorp tussen stad en strand – een dorp met alle stedelijke voorzieningen binnen handbereik.

Het ontstaan van Oegstgeest voert ver terug. Er zijn aan de Rijn oevers restanten van een brug gevonden die stammen uit de periode tussen 500 en 700 na Christus. Alhoewel onbekend of in de gehele periode hierna bewoning is geweest, stond in de negende eeuw op de locatie van het Groene Kerkje een door Willibrord gewijde kerk.

Het Oegstgeest van nu is ontstaan als een boerendorp. Langs de Rijn ontstond nijverheid en werd uit de kleigronden de Oegstgeester dakpan vervaardigd. Later ontstonden landgoederen op de hoger (en droger) gelegen strandwallen – nu veelal onderdeel van de provinciale erfgoedlijn 'De Landgoederenzone'. Later ontwikkelde Oegstgeest zich als een bloembollengemeente, waar in de

³ Deze vragen zijn niet limitatief. Bovendien kan de vraagstelling worden aangepast aan het middel/medium waarmee deze vraag wordt gesteld; beantwoording op schrift in het participatieplatform kan bijvoorbeeld om een andere vraagstelling vragen dan beantwoording in een één op één gesprek. Tot slot hoeft een vraag die hier is weergegeven als één vraag niet als zodanig gesteld te worden: dit kan worden uitgesplitst naar meerdere vragen.

vorm van schuren en boerderijen nog restanten van zichtbaar zijn. Weer later vestigden GGZ-instellingen zich in Oegstgeest, en ontstonden villawijken (zoals het Wilhelminapark en het Oranjepark) voor forenzen, werkend in Leiden en Den Haag.

Deze structuren maken Oegstgeest zoals we het dorp nu kennen: rustige straten met statige woningen, ruim opgezette woonwijken, oude boerderijen, mooie landhuizen en chique villa's. Hoogbouw is, op het centrum-gebied en Nieuw Rhijngeest na, weinig te vinden.

Naast prettige woon- en winkelvoorzieningen, kent Oegstgeest een rijk aanbod aan sport en cultuur. Binnen het dorp, maar ook in het aangrenzende Leiden. De Kempenerstraat is niet alleen voor Oegstgeestenaars een aantrekkelijke luxe winkelstraat, maar deze trekt mensen uit de gehele regio. Ook voor de eigen behoefte is er voldoende winkelaanbod in winkelcentra zoals Nieuw Rhijngeest of Lange Voort en daarnaast zijn de werkgebieden in Oegstgeest vertegenwoordigd in het Bio Science Park en De Boeg.

Oegstgeest is verbonden met de regio: vele Oegstgeestenaars werken in omliggende steden als Den Haag en Leiden, maar ook de rest van de Randstad is eenvoudig te bereiken door de uitvalswegen (A4, N206) en het Centraal Station van Leiden. Het werkaanbod is breed en groot, en ook qua opleiding hebben (jonge) Oegstgeestenaars verschillende opties: een groot aanbod lagere scholen en een middelbare school in het eigen dorp, maar wederom ook verschillende opties in Leiden. Bovendien is in de regio een ruim aanbod aan middelbaar- en hoger beroepsonderwijs en universitaire opleidingen. Deze verbondenheid en scala aan opties maakt de economische positie van Oegstgeest sterk.

Kortom, wonen, werken, sporten, ouder worden en je ontwikkelen – kortgezegd, leven – in Oegstgeest is fijn.

Opgaven & Dilemma's

Hoe kunnen we deze prettige situatie behouden en waar nodig verbeteren? En voor wie willen we dat doen? Regionaal zijn er afspraken gemaakt om invulling te geven aan de landelijke woningbouwopgave, wat neer komt op zo'n 1.200 extra woningen in Oegstgeest tot 2030. Dit behelst een mix van dure, middeldure en woningen in het sociale segment.⁴

De vraag is waar en hoe deze woningbouwopgave ingepast kan worden. Hierbij hebben we ook te maken met ontwikkelingen als vergrijzing, en de behoefte die deze doelgroep heeft op het gebied van wonen en nabijheid van voorzieningen en het langer zelfstandig thuis wonen. Hetzelfde geldt voor starters of mensen met een kleinere beurs. En willen we bij nieuwbouw naast wettelijke ook nog extra randvoorwaarden meegeven m.b.t. duurzaamheidsopgaven zoals klimaat en energie?⁵

Deze groepen inwoners hebben naast andere woonwensen ook andere behoeften m.b.t. voorzieningen. Wanneer een verschuiving in demografie/doelgroepen plaatsvindt, zou er ook een veranderende behoefte aan (typen) voorzieningen kunnen zijn. Dit heeft ook betrekking op bijvoorbeeld sportvoorzieningen en cultuur, voorzieningen waar de hoogopgeleide en veelal gezonde (sportende) Oegstgeestenaar graag gebruik van maakt⁶.

Tot slot is de bereikbaarheid van Oegstgeest een groot goed. Maar hoe gaan we om met de toename van verstedelijking in de regio en het effect daarvan op de bereikbaarheid van Oegstgeest? Willen we nieuwe vormen van mobiliteit proactief een plek geven, zoals elektrisch rijden (met de daarbij

⁴ Zoals vastgesteld in de Woonvisie d.d. 20-05-2020

⁵ Zoals vastgesteld in het 'Uitvoeringsprogramma 'Impuls Duurzaam Oegstgeest'', vastgesteld d.d. 18-12-2018

⁶ Zie inwoners enquête 2019

behorende laadinfrastructuur) en deelmobiliteit? Of juist fietsers en voetgangers meer ruimte geven?

Vragen voor de participatie⁷

- Herkent u deze omschrijving? Zijn er voor u nog meer redenen waarom het wonen en leven in Oegstgeest fijn is?
- Waar ziet u mogelijkheden om de regionale afspraken m.b.t. de woningbouwopgave in het dorp te plaatsen? Op welke manier zou dit kunnen?
 - Zijn er randvoorwaarden (bijvoorbeeld met betrekking tot duurzaamheid of type woningen/doelgroep) die u hieraan mee wilt geven?
- Wat vindt u van het voorzieningenniveau (winkels, sportvoorzieningen, cultuuraanbod, horeca-aanbod etc.) in Oegstgeest? Hoe ziet u dit in de toekomst: voorziet dit in uw behoefte? En de behoefte van het gehele dorp (voor zover u dat kunt inschatten)?
- Op welke wijze zou in Oegstgeest ontmoeting gefaciliteerd kunnen worden voor hen die daar behoefte aan hebben? Welke aanpassingen zijn er in Oegstgeest mogelijk waardoor eenzaamheid wordt tegengegaan?
- Wat vindt u van het woningaanbod in Oegstgeest? Hoe ziet u dit in de toekomst: voorziet dit in uw behoefte? En de behoefte van het gehele dorp (voor zover u dat kunt inschatten)?
- Wat vindt u van de bereikbaarheid van Oegstgeest? Hoe ziet u dit in de toekomst: zijn er veranderingen nodig/wenselijk, ook met het oog op innovaties? En zo ja, welke?

Oegstgeest: Vitaal & verbonden in de toekomst

Omschrijving & waarden

Oegstgeest staat in verbinding. Fysiek, van oudsher als knooppunt tussen Den Haag en Haarlem, waarbij iedereen langs de brug in de Dorpsstraat kwam. Dit zie je nog altijd terug in de hoger gelegen wegprofielen – de strandwallen. Verder is de Rijn al eeuwen een belangrijke verbinding over het water, evenals het feit dat de trekvaart en de aanleg van het Oegstgeesterkanaal in 1840 een regionaal evidente functie speelden. Hetzelfde geldt voor de tram van Leiden naar Katwijk en Haarlem. Zowel de rivier en kanalen als de oude tramlijnen zijn – die laatste in de vorm van brede straatprofielen op de Rhijngeesterstraatweg en de Rijnzichtweg – vandaag de dag nog zichtbaar.

De verbinding is ook terug te zien in de sociale component. Oegstgeest heeft een geschiedenis in de relatie met (geestelijke) gezondheidszorg, en zorg voor elkaar. Denk aan de Geesten en het Centrum '45. Bovendien spelen de kerken al sinds de komst van Willibrord in Oegstgeest een verbindende functie; ook die kerken zijn natuurlijk nog altijd herkenbaar en zichtbaar in het dorp. Zo heeft het dorp sterke onderlinge sociale structuren en is er veel eigen initiatief op dat gebied. Oegstgeest speelt deze rol overigens juist door de gunstige ligging, vlakbij voorzieningen als ziekenhuizen en onderzoeksinstituten.

Hetzelfde geldt voor de verbinding van Oegstgeest met wetenschap, kennis en cultuur. Boerhaave als historisch voorbeeld, en nu de vele Oegstgeestenaren die studeren of werken in/aan het Bio Science Park of de Leidse Universiteit. Oegstgeest wordt gezien als een intellectueel dorp, met relatief veel hoogopgeleide inwoners en expats.

⁷ Deze vragen zijn niet limitatief. Bovendien kan de vraagstelling worden aangepast aan het middel/medium waarmee deze vraag wordt gesteld; beantwoording op schrift in het participatieplatform kan bijvoorbeeld om een andere vraagstelling vragen dan beantwoording in een één op één gesprek. Tot slot hoeft een vraag die hier is weergegeven als één vraag niet als zodanig gesteld te worden: dit kan worden uitgesplitst naar meerdere vragen.

Oegstgeest is altijd aan verandering onderhevig geweest, zoals ook in eerdere verhaallijnen beschreven.⁸ Die veranderingen, met een continue verbinding met elkaar en de regio maken Oegstgeest mede tot wat het nu is: een karakteristiek dorp in een sterk verstedelijkte regio, groen en met ruimte. Ook heeft Oegstgeest een sterke economische positie, met inwoners die in hoogwaardige kennisnetwerken opereren.

Opgaven & dilemma's

Verandering is van alle tijden, en ook de komende jaren zullen er allerlei factoren zijn die invloed hebben op Oegstgeest. De woningbouwopgave en vergrijzing zijn al genoemd. Het toenemende belang van burenhulp en burgerinitiatieven om het langer thuis blijven wonen te ondersteunen, is daarin van belang. Ook kan gekeken worden naar het beter faciliteren van ontmoetingen en het tegengaan van eenzaamheid – een andere belangrijke opgave in Oegstgeest⁹.

Maar denk ook aan landelijke/mondiale opgaven als klimaatverandering en de energietransitie. Alhoewel Oegstgeest op het moment weinig hittestress kent, mede door het vele groen, is klimaatadaptatie een opgave die voor heel Nederland van invloed is. Langere perioden van droogte, extreme hitte en neerslag vragen om het zorgvuldig inrichten van de openbare ruimte. Opwekking van duurzame energie, de warmtetransitie van aardgas naar duurzame bronnen: ook dit zijn allemaal ontwikkelingen die in Oegstgeest inpassing kunnen – en in sommige gevallen moeten – vinden.¹⁰

Op dit moment heeft Oegstgeest een sterke economische positie. Veranderende demografie met de daarbij behorende verandering aan benodigde voorzieningen kan het vestigingsklimaat voor ondernemers in Oegstgeest negatief beïnvloeden. En dat terwijl het vestigingsklimaat in bredere zin een belangrijke component is om de economische positie sterk te houden, en de voorzieningen in het dorp vitaal.

De verbinding met hoogwaardige kennisnetwerken zorgt voor werkgelegenheid en ontwikkel-mogelijkheden in Oegstgeest. Op dit moment vestigen onderzoekers die bijvoorbeeld in het BioScience Park werken zich graag in Oegstgeest, ook expats. Ook dit geeft de economische positie een impuls. Maar is dat iets wat we proactief verder willen stimuleren of faciliteren?

Vragen voor de participatie¹¹

- Herkent u deze omschrijving? Zijn er voor u nog meer zaken die van belang zijn voor een vitale toekomst van Oegstgeest?
- Hoe kijkt u naar de sociale verbinding binnen Oegstgeest? Wat zijn sterke punten, en op welke punten zou verbeterd kunnen worden?
- Denkt u dat het voor ondernemers (winkeliers, horeca-ondernemers, etc.) interessant is om zich in Oegstgeest te vestigen? Waarom wel, niet?
 - Zou u daar iets aan willen veranderen?
- Zou u iets willen veranderen aan het vestigingsklimaat voor studenten/onderzoekers/expats? Waarom wel/niet, en hoe?
- Op welke wijze denkt u dat Oegstgeest kan bijdragen aan de duurzaamheidsopgaven?

⁸ Zie Dorpsgenese d.d. 30-03-2020

⁹ Zie inwonersenquête 2019

¹⁰ Zie ook het 'Uitvoeringsprogramma 'Impuls Duurzaam Oegstgeest'', vastgesteld dd 18-12-2018

¹¹ Deze vragen zijn niet limitatief. Bovendien kan de vraagstelling worden aangepast aan het middel/medium waarmee deze vraag wordt gesteld; beantwoording op schrift in het participatieplatform kan bijvoorbeeld om een andere vraagstelling vragen dan beantwoording in een één op één gesprek. Tot slot hoeft een vraag die hier is weergegeven als één vraag niet als zodanig gesteld te worden: dit kan worden uitgesplitst naar meerdere vragen.